

به نام خدا

دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س) شیراز

نام درس : طب مکمل، طب جایگزین و نقش پرستار در آن ها	تعداد واحد: ۱/۵ واحد (۱ واحد نظری - ۰/۵ واحد کارآموزی)
مقطع : دانشجویان کارشناسی ارشد پرستاری داخلی جراحی	مدت زمان ارائه درس: نیمسال اول و دوم سال تحصیلی
پیش نیاز یا همزمان: داروشناسی اختصاصی ، پاتوفیزیولوژی ، پایش وضعیت سلامت بزرگسالان	
مسئول برنامه : دکتر زهرا خادمیان	تاریخ بازنگری : ۱۴۰۰

عناوین کلی این درس شامل موارد زیر می باشد :

۱. تاریخچه و فلسفه طب مکمل و جایگزین
۲. تعاریف و طبقه بندی طب مکمل و جایگزین
۳. سیستم های رایج طب مکمل و جایگزین
۴. طب چینی و هومیوپاتی
۵. کاربرد درمان های ذهنی - جسمی و معنوی نظیر : نماز و دعا، هیپنوتیزم، Imagery، مراقبه ، یوگا، گروه درمانی، درمان توسط رنگ ها، هنر، بیوفیدبک، موسیقی ، آرام سازی، سایکواپمیونولوژی.
۶. کاربرد درمان های مبتنی بر زیست شناسی همچون، طب گیاهی، تغذیه، رایحه درمانی.
۷. درمان های مداخله ای جسمانی مثل: حجامت، ماساژ، ورزش، رفلکسولوژی، کرانیوساکرال، کایروپراکتیس، تکنیک الکساندر
۸. درمان با استفاده از انرژی نظیر: لمس درمانی، انرژی درمانی، بیوالکترومغناطیس، طب ویبریشنال
۹. نقش پرستار در تیم درمانی با ارائه مراقبت های پرستاری خاص

۱-هدف کلی:آشنایی با تعریف، فلسفه، تاریخچه و انواع روش های طب مکمل و جایگزین

❖اهداف اختصاصی:دانشجو باید بتواند:

- فلسفه آلوپاتی و همیوپاتی را با هم مقایسه کند.
- درمان های مکمل ، جایگزین ، طب سنتی و طب تلفیقی را تعریف کند.
- پرستفاده ترین روش های درمانی مکمل و جایگزین را نام ببرد.
- دلایل استفاده و مزایای طب مکمل و جایگزین را شرح دهد.
- دلایل عدم استفاده از طب مکمل و جایگزین را شرح دهد.
- طبقه بندی درمان های مکمل و جایگزین و انواع روش های هر طبقه را توضیح دهد.
- مکاتب طب سنتی را نام ببرد.
- خطرات موجود در زمینه طب مکمل و جایگزین را توضیح دهد.
- شواهد موجود در زمینه درمان های مکمل و جایگزین و چالشهای موجود در تامین شواهد را شرح دهد.
- راهکارهای لازم برای استفاده مناسب از طب سنتی، مکمل و جایگزین را توضیح دهد.
- چند نمونه از منابع اینترنتی معتبر جهت مطالعه در زمینه درمان های مکمل و جایگزین را مثال بزند.

۲-هدف کلی:آشنایی با طب سنتی ایران، اصول حفظ الصحه و فعالیت های سلامت کده طب سنتی

❖ اهداف اختصاصی :دانشجو باید بتواند:

- تفاوت مکاتب و روش های طب سنتی را شرح دهد.
- طب نظری و عملی و بخش های مختلف آن ها را شرح دهد.
- ارکان را در طب سنتی ایران شرح دهد.
- انواع و خواص اخلاط در طب سنتی ایران شرح دهد.
- مزاج خلقی، مزاج صحتی و غیر صحتی و مزاج مرضی را توضیح دهد.
- دسته بندی مزاج ها بر حسب جنسیت و سن را شرح دهد.
- مفهوم سلامتی، بیماری و درمان در طب سنتی ایران را توضیح دهد.
- مزاج شناسی در طب سنتی ایران را شرح دهد.
- اصول حفظ الصحه را شرح دهد.
- فعالیت های سلامتکده طب سنتی را توضیح دهد.

۳-هدف کلی:آشنایی با نقش نماز، دعا، هیپنوتیزم، موسیقی، آرام سازی و گروه درمانی در طب مکمل و جایگزین

❖ اهداف اختصاصی :دانشجو باید بتواند:

- نقش نماز و دعا در سلامتی را توضیح دهد.
- شواهد علمی در زمینه تاثیر نماز و دعا بر سلامت انسان را گزارش کند.
- هیپنوتیزم را تعریف کند.
- کاربردهای درمانی هیپنوتیزم را شرح دهد.
- شواهد علمی موجود در زمینه هیپنوتیزم و عوارض احتمالی آن را گزارش کند.

- اثرات درمانی هیپنوتیزم را شرح دهد.
- کاربردهای گروه درمانی و روش انجام آن را شرح دهد.
- نحوه انجام تکنیک های آرام سازی را به سایرین آموزش دهد.
- شواهد علمی در زمینه اثربخشی تکنیک های آرام سازی، گروه درمانی و موسیقی را توضیح دهد.

۴-هدف کلی: آشنایی با نقش تصویر سازی ذهنی، مراقبه، رنگ ها، هنر، بیوفیدبک و سایکواپیمونولوژی در سلامتی انسان

❖ اهداف اختصاصی: دانشجو باید بتواند:

- تصویر سازی ذهنی، بیوفیدبک و سایکواپیمونولوژی را تعریف کند.
- روش های انجام تصویر سازی ذهنی و بیوفیدبک را توضیح دهد.
- کاربردهای درمانی تصویر سازی ذهنی، بیوفیدبک و سایکواپیمونولوژی را شرح دهد.
- نقش و جایگاه انواع رنگ ها در تامین سلامت انسان را توضیح دهد.
- جایگاه هنر در تامین سلامت انسان را توضیح دهد.
- کاربرد تصویر سازی ذهنی، بیوفیدبک و سایکواپیمونولوژی در مراقبت های پرستاری را شرح دهد.
- درباره نقش پرستاران در استفاده از انواع رنگ ها و هنر در مراقبت های پرستاری مثال بزند.
- شواهد علمی موجود در زمینه استفاده از تصویر سازی ذهنی، مراقبه، رنگ ها، هنر، بیوفیدبک و سایکواپیمونولوژی را توضیح دهد.

۵-هدف کلی: آشنایی با درمان با کمک انرژی از جمله لمس درمانی، انرژی درمانی، بیوالکترومغناطیس و طب ویریشنال

❖ اهداف اختصاصی: دانشجو باید بتواند:

- انواع روش های انرژی درمانی را نام ببرد.
- لمس درمانی و انرژی درمانی را توضیح دهد.
- روش های انجام لمس درمانی و انرژی درمانی را توضیح دهد.
- موارد استفاده از لمس درمانی و انرژی درمانی را شرح دهد.
- کاربرد درمانی بیوالکترومغناطیس و طب ویریشنال را شرح دهد.
- شواهد علمی درباره اثربخشی لمس درمانی، انرژی درمانی، بیوالکترومغناطیس و طب ویریشنال را توضیح دهد.

۶-هدف کلی: آشنایی با کرانیوساکرال، کایروپراکتیس، تکنیک الکساندر و نقش پرستار در تیم درمانی طب مکمل و جایگزین

❖ اهداف اختصاصی: دانشجو باید بتواند:

- کایروپراکتیک، کرانیوساکرال، استئوپاتی و تکنیک الکساندر را تعریف کند.
- تاریخچه کایروپراکتیک، کرانیوساکرال، استئوپاتی و تکنیک الکساندر را شرح دهد.
- گستردگی استفاده از کایروپراکتیک، کرانیوساکرال، استئوپاتی و تکنیک الکساندر در جوامع مختلف را توضیح دهد.
- شواهد موجود در زمینه اثربخشی کایروپراکتیک، کرانیوساکرال، استئوپاتی و تکنیک الکساندر را شرح دهد.

- تحصیلات و آموزش های لازم برای انجام کایروپراکتیک، کرانیوساکرال، استئوپاتی و تکنیک الکساندر را شرح دهد.
- چهار جنبه فلسفه کایروپراکتیک را شرح دهد.
- معاینه مددجویان در کایروپراکتیک را توضیح دهد.
- پروسیجرهای درمانی کایروپراکتیک را شرح دهد.
- روش های معاینه و درمان در استئوپاتی را توضیح دهد.
- موارد کاربرد استئوپاتی را توضیح دهد.
- تفاوت کایروپراکتیک با استئوپاتی و دستکاری ستون فقرات را توضیح دهد.
- کرانیال استئوپاتی را توضیح دهد.
- روش درمانی در تکنیک الکساندر را توضیح دهد.
- خطرات کایروپراکتیک و استئوپاتی را توضیح دهد.
- نقش های پرستار در زمینه طب مکمل و جایگزین را شرح دهد.
- تشخیص های پرستاری و مداخلات پرستاری مرتبط با درمان های مکمل و جایگزین را مثال بزند.
- جایگاه طب مکمل و جایگزین در تئوری های پرستاری را به طور مختصر توضیح دهد.

۷-هدف کلی: آشنایی با نقش و جایگاه همیوپاتی در طب مکمل و جایگزین

❖اهداف اختصاصی: دانشجو باید بتواند:

- همیوپاتی را تعریف کند.
- تاریخچه همیوپاتی را شرح دهد.
- سلامتی و بیماری در فلسفه همیوپاتی و نیروی حیات را شرح دهد.
- سه اصل اساسی همیوپاتی را توضیح دهد.
- قوانین درمان در همیوپاتی را بنویسد.
- روش های بررسی و درمان مددجویان در همیوپاتی را شرح دهد.
- منابع داروهای همیوپاتی، شکل های دارویی و روش های تجویز آن ها را توضیح دهد.
- روش های تهیه و نگهداری داروهای همیوپاتی را توضیح دهد.
- تحصیلات و شرایط مورد نیاز و مجوزهای لازم برای فعالیت افراد در حیطه همیوپاتی در ایران و خارج از ایران را شرح دهد.
- ایمنی بیمار، خطرات و عوارض مربوط به درمان همیوپاتی را شرح دهد.
- به مددجویان تحت درمان با همیوپاتی آموزش دهد.
- شواهد علمی موجود در زمینه اثربخشی و خطرات همیوپاتی را ارائه دهد.

۸-هدف کلی: آشنایی با رایچه درمانی و طب تغذیه

❖اهداف اختصاصی: دانشجو باید بتواند:

- رایچه درمانی را تعریف کند.
- تاریخچه رایچه درمانی را به طور مختصر شرح دهد.
- مبانی نظری و کاربردهای رایچه درمانی را توضیح دهد.
- روش های رایچه درمانی و راه های تجویز آن ها را توضیح دهد.

- انواع روغن های رایحه درمانی را مثال بزند.
- شواهد موجود در زمینه اثربخشی و عوارض رایحه درمانی را توضیح دهد.
- نحوه آماده سازی، خصوصیت و نحوه نگهداری روغن های رایحه درمانی را توضیح دهد.
- نقش و جایگاه تغذیه در طب مکمل و جایگزین را شرح دهد.
- گروه های غذایی اساسی و اهمیت آن ها در تغذیه درمانی را شرح دهد.
- نوتراکتیکال را تعریف کند.
- انواع و کاربرد اسیدهای چرب ضروری، پروبیوتیک ها، عسل و فرآورده های زنبور عسل در طب مکمل و جایگزین را شرح دهد.
- ایمنی و شواهد علمی مربوط به تغذیه درمانی را توضیح دهد

۹-هدف کلی: آشنایی با طب چینی و آیورودا در طب سنتی هندی

❖اهداف اختصاصی: دانشجو باید بتواند:

- تاریخچه طب چینی را شرح دهد.
- روش های طب چینی (طب سوزنی- طب فشاری-گوش درمانی- تائچی و ...) را توضیح دهد.
- عناصر (elements) طب چینی را شرح دهد.
- خصوصیات افراد با هر یک از عناصر غالب را شرح دهد.
- مفهوم مریدین در طب سنتی چین را توضیح دهد.
- مفهوم سلامت، بیماری، علل و درمان در طب چینی را شرح دهد.
- خطرات روش های مختلف طب چینی را توضیح دهد.
- شواهد موجود در زمینه طب چینی را شرح دهد.
- کاربرد داروهای گیاهی چینی را شرح دهد.
- ماساژ در طب سنتی چین را شرح دهد. مکاتب رایج طب سنتی در هند را نام ببرد.
- تاریخچه آیورودا را شرح دهد.
- فلسفه آیورودا را توضیح دهد.
- عناصر اصلی در آیورودا را نام ببرد.
- مفهوم دوشاها در آیورودا و نقش آن ها در سلامتی را توضیح دهد.
- ویژگی های افراد با غلبه دوشاهای مختلف را شرح دهد.
- مفهوم سلامت، بیماری، علل و درمان در آیورودا را شرح دهد.
- درمان های رایج در آیورودا را توضیح دهد.
- نقش رنگ و سنگ ها در آیورودا را توضیح دهد.

۱۰-هدف کلی:آشنایی با نقش پرستار در استفاده از داروهای گیاهی، پیشگیری از عوارض و آموزش به جامعه

- ❖ اهداف اختصاصی: دانشجو باید بتواند:
 - تفاوت داروهای گیاهی و گیاهان دارویی را بیان کند.
 - روش های تهیه ی داروهای گیاهی (جوشانده، دم کرده و ...) فواید و موارد کاربرد آن ها را توضیح دهد.
 - انواع تقلب در داروهای گیاهی را توضیح دهد.
 - روش تهیه ی روغن ها را شرح دهد.
 - موارد مصرف گیاهان دارویی رایج در ایران (آویشن، بابونه، نعنا، زیره، زنیان، زنجبیل، دارچین، چای سبز، رازیانه، شیرخشت و ...) را توضیح دهد.
 - موارد منع مصرف داروهای گیاهی رایج در ایران را توضیح دهد.
 - عوارض جانبی داروهای گیاهی رایج در ایران را توضیح دهد.
 - احتیاطات لازم در استفاده از داروهای گیاهی در گروه های پرخطر از جمله نوزادان، کودکان، زنان باردار و مبتلایان به اختلالات کبدی، کلیوی و... را شرح دهد.
 - شرایط نگهداری از داروهای گیاهی و نحوه اطمینان از رعایت اصول بهداشتی در تهیه ی آن ها را شرح دهد.
 - فواید و مضرات انواع عرقیات، موارد استفاده و احتیاطات لازم در استفاده از آن ها را توضیح دهد.
 - شکل ظاهری داروهای گیاهی رایج در ایران را تشخیص دهد.

۱۱-هدف کلی:آشنایی با ماساژ، حجامت و رفلکسولوژی

- ❖ اهداف اختصاصی: دانشجو باید بتواند:
 - انواع ماساژدرمانی را نام ببرد.
 - تاریخچه ماساژ درمانی در طب سنتی ایران را توضیح دهد.
 - تکنیک های ماساژ ایرانی را به کار ببرد.
 - نحوه ی شناسایی نقاط trigger را توضیح دهد.
 - ویژگی های اساسی ماساژ را توضیح دهد.
 - اثرات درمانی ماساژ را شرح دهد.
 - ماساژ پا را به طور صحیح انجام دهد.
 - موارد منع استفاده از ماساژ را توضیح دهد.
 - نکاتی که در هنگام ماساژ باید رعایت شود را شرح دهد.
 - تست تعادل را به طور صحیح انجام دهد.
 - حجامت را تعریف کند.
 - کاربردهای درمانی حجامت را شرح دهد.
 - احتیاطات لازم در حجامت را توضیح دهد.
 - رفلکسولوژی و کاربردهای درمانی آن را شرح دهد.
 - نقاط مهم در نقشه کف پا و کف دست را شناسایی کند.

۱۲-هدف کلی: آشنایی با یوگا و کاربرد آن در پرستاری

❖ اهداف اختصاصی: دانشجو باید بتواند:

- تاریخچه و فلسفه یوگا را توضیح دهد.
- ارکان هشت گانه یوگا را شرح دهد.
- انواع و روش های مختلف یوگا را توضیح دهد.
- کاربردهای درمانی یوگا را بر اساس شواهد علمی موجود شرح دهد.
- تکنیک های ساده یوگا از جمله حرکات کششی و تنفسی را انجام دهد.

روش آموزش

سخنرانی- مطالعه انفرادی- پرسش و پاسخ- بحث گروهی- جستجوی منابع علمی- شرکت در کارگاه آموزشی - شرکت در برنامه کارآموزی

شرایط اجراء

❖ امکانات آموزشی بخش

- اسلاید پروژکتور ، ویدئو پروژکتور و کامپیوتر، وایت بورد

❖ آموزش دهنده

- اساتید گروه پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س)
- اساتید گروه طب سنتی دانشکده پزشکی
- اساتید گروه داروسازی سنتی دانشکده داروسازی

منابع اصلی درسی

- Neighbors, M. Marek, J.F. Green, C.J. Manahan, F.D. "Phipps' Medical – Surgical Nursing" Philadelphia: Mosby. Last ed.
- Kearney, N. Richardson, A. "Nursing Patients with Cancer: Principles & Practice" Edinburgh: Elsevier. Last ed.
- Kayne, S.B. "Complementary and Alternative Medicine. London: Pharmaceutical Press. Last ed.
- Briggs JP, Straus SE. Complementary, Alternative, and Integrative Medicine. In: Harrison textbook of internal medicine. Last ed
- World Health Organization resource. Guidelines on Developing Consumer Information on Proper Use of Traditional, Complementary and Alternative Medicine. Last ed.
- صالحی، علیرضا و همکاران، راهنمای مصرف کنندگان برای استفاده ی مناسب از طب سنتی، مکمل و جایگزین، آخرین ویرایش.
- بهنام، فاضل حمید. هومیوپاتی از درمان تا شفاء، انتشارات تهران. آخرین ویرایش.

- ناصری، محسن، مروری بر کلیات طب سنتی ایران، آخرین ویرایش.
- محقق زاده، عبدالعلی. شمس اردکانی، محمدرضا. رحیمی، روجا و همکاران. راهنمای گیاه درمانی. آخرین ویرایش.
- کیانی، کاظم. اطلس مصور گیاهان دارویی: شناسایی، محل رویش، زمان برداشت و خواص بیش از ۳۰۰ گیاه دارویی. تبریز. زر قلم. آخرین ویرایش
- شارما، سومیت. رایحه درمانی: درمان با رایحه گلها و گیاهان. ترجمه محمدیان، علی. چراغی، رضا. کیوه‌ای، احسان. نشر دانشجو. تهران. آخرین ویرایش
- کنت، هوارد. کتاب راهنمای کامل مصور برای آموزش یوگا. آخرین ویرایش
- مهدوی پور فرد، مسعود. تمرینهای عملی یوگا. تهران. آخرین ویرایش
- کتب، مقالات و سایت‌های معتبر درباره طب مکمل و جایگزین

❖ نحوه ارزشیابی

نحوه محاسبه نمره کل

- ارزشیابی واحد نظری ۷۰ درصد
- ارزشیابی واحد عملی ۳۰ درصد

۱۴ نمره

۶ نمره

الف- ارزشیابی نظری:

- شرکت فعال در کلاس
- ارائه خلاصه مقاله علمی مرتبط با عناوین درسی
- شرکت در امتحان دوره‌ای و پایانی ترم

۱ نمره

۲ نمره

۱۱ نمره

ب- ارزشیابی کارآموزی (۳۴ درصد نمره):

- حضور فعال در مراکز درمانی و درمانگاه‌های طب سنتی و طب مکمل و کارگاه آموزشی
- تهیه و ارائه گزارش از تأثیر درمان‌های مکمل و جایگزین بر حالات بیماری به ازای هر یک از انواع درمان‌های رایج طب مکمل و جایگزین (حداقل ۵ گزارش)

۱ نمره

۵ نمره

❖ مقررات

- حداقل نمره قبولی
- تعداد دفعات مجاز غیبت در کلاس

۱۴

۲ جلسه تئوری-۲/۵ ساعت کارآموزی

جدول زمانبندی درس طب مکمل، طب جایگزین و نقش پرستار در آن ها

جلسات	ساعت تاریخ	نحوه ارائه	مدرس	امکانات آموزشی	روش آموزش
۱	طبق برنامه اداره کل آموزش	آشنایی با برنامه- مقدمه ای بر طب مکمل و جایگزین	دکتر خادمیان	کامپیوتر و ویدئو پراجکتور	حضوری
۲		طب سنتی ایران- آشنایی با فعالیت های سلامتکده طب سنتی- اصول حفظ الصحه	دکتر وزانی		
۳		نماز، دعا، هیپنوتیزم، موسیقی، آرام سازی، گروه درمانی	دکتر محبی		
۴		تصویر سازی ذهنی، مراقبه ، رنگ ها، هنر، بیوفیدبک و سایکواپمیونولوژی	خانم مقاریبی		
۵		درمان با کمک انرژی: لمس درمانی-انرژی درمانی- بیوالکترومغناطیس، طب ویبریشنال	خانم مقاریبی		
۶		کرانیوساکرال، کایروپراکتیس، تکنیک الکساندر و نقش پرستار در تیم درمانی	دکتر خادمیان		
۷		همیوپاتی	دکتر ریواز		
۸		طب تغذیه - رایحه درمانی	دکتر ریواز		
۹		طب چینی(طب سوزنی- طب فشاری-گوش درمانی- تائیچی و ...)- مبانای طب هندی (آیروودا)	دکتر ریواز		